

Beauty, Work, Self. How Fashion Models Experience their Aesthetic Labor
S.M. Holla

BEAUTY, WORK, SELF.

HOW FASHION MODELS EXPERIENCE THEIR AESTHETIC LABOR.

Nederlandse samenvatting

Het leven en werk van modellen spreekt tot de culturele verbeelding. Modellen staan op een voetstuk als ‘symbool van schoonheid’ en ze leiden, zo lijkt het, een opwindend leven vol glamour. Tegelijkertijd worden modellen publiekelijk bekritiseerd voor wat zij representeren. In populaire media worden ze beoordeeld als ongezond dun, onwettig jong, overwegend wit, obsessief, uitgebuit of anderszins onderdrukt. Maar ondanks deze kritieken is modellenwerk voor velen een zeer aantrekkelijk beroep. Het idee dat een mooi uiterlijk de deuren kan openen naar een meeslepend en avontuurlijk leven, en niet te vergeten naar roem en fortuin, wakkert de ambities aan van talloze jonge vrouwen en mannen wereldwijd.

Dit proefschrift doet uitgebreid verslag van wat het betekent om model te zijn. Het biedt een inzicht in het culturele veld van de mode- en de modellenwereld en in het werkende leven van modellen in het bijzonder. Ik buig me over de simpele vraag, wat het is dat modellen allemaal doen tijdens hun werk. Ik kijk vervolgens hoe de arbeidsomstandigheden in deze industrie van invloed zijn op hoe modellen hun eigen werk ervaren.

MODELLENWERK ALS ESTHETISCHE ARBEID

Modellen doen het soort werk dat in de sociologische literatuur ‘esthetische arbeid’ wordt genoemd. De schoonheidsstandaarden die gelden in deze industrie zijn in grote lijnen gebaseerd op normen die slankheid, jeugdigheid en vaak een witte huidskleur als ideaal voorstellen. Om hieraan te voldoen moet elk model zijn of haar lichaam op professionele wijze onderhouden en cultiveren. Echter, modellen worden ook geacht te werken aan een bepaalde houding en uitstraling. Esthetische arbeid betekent voor modellen dus niet alleen werk aan het uiterlijk, maar ook werk aan emoties en het laten zien van karakter, zodat ze op een goede manier overkomen op een foto, op een publiek, of op andere modeprofessionals waarmee zij samenwerken. Een belangrijk onderdeel van het werk van

modellen is dus het laten zien van een bepaald ‘zelf’ - in de vorm van een specifieke persoonlijkheid. Omdat zowel het lichaam, de emoties, als de persoonlijkheid van modellen een rol spelen in hun esthetische arbeid, wordt modellenwerk door hen vaak als alomvattend ervaren. Het werk heeft nogal wat invloed op het persoonlijke leven en de zelfervaring van modellen. In dit proefschrift laat ik daarom ook zien hoe modellen de impact die hun werk op hun persoonlijke leven heeft, uitleggen of ‘rechtvaardigen’, aan zichzelf en aan anderen.

In deze studie maak ik gebruik van theorieën over schoonheid, esthetische arbeid, culturele velden en sociologische benaderingen van het zelf, om te duiden hoe modellen hun werk uitoefenen en ervaren. Het analytische perspectief dat al deze benaderingen combineert en dat door het hele proefschrift verweven is, is dat van Hesmondhalgh en Baker (2011) over de kwaliteit van creatieve arbeid in culturele industrieën. Deze sociologen bieden een theoretisch kader waarmee het mogelijk is om een analytisch (dus niet normatief) onderscheid te maken tussen ‘goed’ en ‘slecht’ creatief werk. Dit doen zij door niet zozeer te kijken naar de objectieve arbeidscondities, maar door de ervaringen van werkers centraal te stellen. Zo kan worden onderzocht in hoeverre mensen die werkzaam zijn in culturele velden, zoals de mode- en modellenwereld, hun werk ervaren als betekenisvol, waardevol en levensverrijkend.

Hoewel de kwestie van goed of slecht, vervreemdend of vervullend werk, van belang is voor mensen in allerlei beroepen, laat ik in dit proefschrift zien dat de kwaliteit van werk in het bijzonder van belang is voor esthetische arbeiders, waarvan modellen een extreem voorbeeld zijn. Voor hen komt hun werk in principe neer op een professionele vereiste tot zelfcommodificatie: modellen creëren, maar zijn tegelijkertijd ook zelf onderdeel van, het product – het lichaam, de look, de modefoto of de show. Precies om deze reden heeft de kwestie van goed versus slecht werk verregaande implicaties voor modellen. ‘Slecht’ modellenwerk betekent immers niet alleen dat het werk slecht betaalt of als onprettig wordt ervaren, of dat modellen onderling een gebrekkige werkrelatie hebben, maar brengt het risico met zich mee dat modellen vervreemd raken van het productieproces én van het product – en daarmee dus ook van zichzelf.

HET ONDERZOEK

De methode van *person-centered ethnography* heeft het mogelijk gemaakt om naar modellenwerk te kijken vanuit een perspectief waarin personen, hun (werk)praktijk en hun ervaringen centraal staan.

Dit proefschrift is gebaseerd op etnografisch onderzoek uitgevoerd in Parijs, Amsterdam en Warschau. De afzonderlijke mode- en modellenindustrieën die zich in deze steden bevinden zijn met elkaar verbonden doordat zij deel uitmaken van één transnationaal cultureel veld: de mode- en modellenwereld zijn gemondialiseerde industrieën. Mijn veldwerk duurde van maart 2011 tot maart 2013. Dit resulteerde ten eerste in 60 diepte-interviews met mannelijke en vrouwelijke modellen, werkzaam in zowel de ‘high-end’ als de meer commerciële of ‘low-end’ mode, en andere modeprofessionals zoals ‘bookers’ (agenten bij modellenbureaus), fotografen, ontwerpers en stylisten. Ten tweede omvat deze studie een veelheid aan etnografische observaties van verschillende werksituaties van modellen – variërend van de schoonheidspraktijken die plaatsvinden in hun alledaagse (privé) leven, zoals sporten en eten, tot de schoonheidspraktijken en interacties op de werkvloer, in bijvoorbeeld de back-stages van modeshows of fotoshoots. Ten derde heb ik me als participierend observant ingeleefd in het werk van modellen, door mee te lopen in een modeshow; door als model te poseren voor de camera; door met modellen mee te eten en te sporten, en door met modellen samen te werken op de set, in de rol van stylist- en backstage-assistent.

DE OPBOUW VAN DIT PROEFSCHRIFT

Het empirische onderzoek wordt in dit proefschrift gepresenteerd in vier artikelen. Elk artikel belicht een ander onderdeel van de esthetische arbeid die verricht wordt door modellen en gaat daarnaast ook in op de vraag hoe zij hun werk ervaren. In het eerste artikel onderzoek ik de rol van specifieke ‘eetregels’ in de modellenindustrie, en kijk ik hoe dit geloofssysteem over eten het werk van modellen beïnvloedt en compliceert (hoofdstuk 3). Vervolgens analyseer ik in het tweede artikel het proces van objectivering (hoofdstuk 4). Het derde artikel onderzoekt hoe modellen hun werk rechtvaardigen en hoe zij een ‘coherent zelf’ behouden, wanneer zowel hun professionele als privéleven al te sterk worden bepaald door esthetische standaarden, zoals slankheid en jeugdigheid (hoofdstuk 5). In het laatste artikel analyseer ik, samen met mijn medeonderzoekers Giselinde Kuipers en Elise van der Laan, wat het betekent om esthetische arbeid te verrichten in de periferie, ‘het achterland’ van de mode- en modellenwereld (hoofdstuk 6).

‘EETREGELS’ IN DE MODELLENINDUSTRIE

Hoofdstuk 3 beschrijft de relatie tussen voeding, het lichaam en moraliteit in de modellenindustrie. Meer dan tot nu toe is onderkend in sociologische studies naar modellenwerk, neemt voeding een centrale plaats in, in het leven en werk van de meeste modellen. Bij vrijwel iedere hap houden zij ook rekening met het fysieke effect ervan. Eten is dus een schoonheidspraktijk – die bovendien doorwerkt in het alledaagse leven van modellen, omdat eten elke dag gebeurt en een continue reflectie op het eigen lichaam teweegbrengt. Voeding stelt modellen voor een drievoudige uitdaging: op esthetisch, moreel en op het persoonlijke vlak. Ten eerste staat eten voor modellen grotendeels in het teken van het bereiken van professionele schoonheidsstandaarden. Letten op wat je eet is dus een functievereiste voor modellen, hoewel dit vaak onbenoemd en impliciet blijft. Ten tweede omvatten de eetregels in de modellenwereld ook morele voorschriften over hoe een model ‘hoort te eten’. Ten derde maken deze morele voorschriften het voor modellen extra ingewikkeld om eten als schoonheidspraktijk te integreren in hun persoonlijke leven. Enerzijds wordt voeding, met name koolhydraten, gezien als een gevaar voor het lichaam van modellen, in het bijzonder voor high-end modellen die dun, recht (weinig rondingen) en droog (zeer laag vetpercentage) moeten zijn. Eten moet daarom ten alle tijden worden gecontroleerd. Van modellen wordt over het algemeen verwacht dat zij dit zelf kunnen – in slechts enkele gevallen worden modellen hierin gecoacht of geholpen door een diëtist. Anderzijds heerst in de modellenindustrie echter het idee dat echt goede modellen ‘als vanzelf’ aan de professionele schoonheidsstandaarden kunnen voldoen, zonder al te veel moeite. Deze norm van moeiteloosheid en ‘natuurlijke schoonheid’ creëert paradoxaal genoeg een taboe rondom praktijken van voedselbeheersing, zoals diëten of vasten. De morele paradox van gecontroleerd versus onbekommerd eten zorgt ervoor dat eten buiten het zicht van anderen gebeurt. Daarnaast zorgt het ervoor dat verhalen over voeding normatief beladen raken. Vooral vrouwelijke modellen doen er alles aan om te demonstreren dat zij niet geobsedeerd zijn door eten. In zowel Amsterdam, Parijs als Warschau gebruiken vrouwelijke modellen de zorgeloze uitdrukking ‘ik let gewoon op mijn eten’ – ook wanneer zij er de meest sobere eetregimes op na houden. Toch zijn zowel mannelijke als vrouwelijke modellen gepreoccupeerd met zelfobjectivering en zelfsurveillance als gevolg van de eetregels in het werkveld. Uiteindelijk is eten voor de meeste modellen een sobere, soms eenzame en weinig plezierige aangelegenheid.

OBJECTIVERING

Modeprofessionals, zoals bookers, stylisten, ontwerpers, maar ook modellen zelf, gebruiken vaak metaforen zoals ‘aankleedpop’, een ‘onbeschilderd doek’ of ‘kleerhanger’ om de functie van het model als esthetisch object te beschrijven. Hoofdstuk 4 beschrijft het proces van objectivering als vast onderdeel van modellenwerk. Ik ga er in dit hoofdstuk niet a priori vanuit dat objectivering slecht of schadelijk is voor mensen, maar analyseer juist hoe modellen verschillende vormen van objectivering subjectief beleven. Objectivering manifesteert zich in modellenwerk op maar liefst zeven verschillende manieren en wordt vooral tijdens castings, die vaak worden omschreven door modellen als ‘vleeskeuringen’ of ‘cattle calls’, als zeer onaangenaam ervaren. Maar wanneer modellen op een runway lopen, waar zij evengoed worden geobjectiveerd, voelen zij zich vaak gesterkt, trots en bewonderd. Dit hoofdstuk draagt bij aan bestaande feministische perspectieven over objectivering door te tonen dat het een veelzijdig, situationeel en institutioneel ingebed proces is, dat bovendien op heel verschillende manieren wordt ervaren.

NATUURLIJKE, GEZONDE EN PRAGMATISCHE MODELLEN

Modellenwerk is geen baan van negen tot vijf. De esthetische arbeid die bij het beroep hoort sijpelt door in het persoonlijke, alledaagse leven van modellen waardoor de grens tussen werk en vrije tijd vervaagt. Modellen staan vrijwel altijd ‘aan’ – ze zijn nooit geen model. Omdat hun privéleven zo sterk wordt beïnvloed door professionele doelen en vereisten, beargumenteer ik in hoofdstuk 5 dat niet alleen het lichaam, maar ook het leven, en soms zelfs de persoonlijkheid van modellen, worden gekoloniseerd door deze ‘gulzige’ industrie. Hoe rechtvaardigen modellen dit, en hoe zorgen zij dat zij zichzelf binnen dit werkveld kunnen blijven ervaren als coherent, ‘eigen’ en autonoom persoon? De drie meest voorkomende rechtvaardigingen waarmee modellen hun rol, positie en leven als model uitleggen als logisch, goed en passend bij wie zij zijn, zijn die van ‘het natuurlijke model’, ‘het gezonde model’, en ‘het pragmatische model’. Deze rechtvaardigingen staan in relatie tot drie verschillende morele kaders. Modellen die zichzelf omschrijven als natuurlijk, verwijzen naar een hedendaagse ethiek van authenticiteit. Zij stellen dat goede modellen de schoonheidsstandaarden van nature belichamen, en in feite dus zichzelf kunnen zijn als model. Te veel moeite doen is volgens hen geen goede manier om het beroep uit te oefenen. Gezonde modellen vervangen het doel van schoonheid met een alternatief doel van gezond leven. Verwijzend naar een biologische ethiek van verantwoordelijkheid en zorg voor het eigen lichaam, stellen deze modellen dat zij bepaalde schoonheidsstandaarden, zoals slankheid of jeugdigheid, belichamen doordat zij goed voor

zichzelf zorgen. Pragmatische modellen refereren aan een meer instrumentele ethiek over de uitruil van esthetische arbeid voor geld. Zij vervangen het doel van schoonheid met het doel van geld verdienen.

Deze rechtvaardigingen verhouden zich allemaal op een andere manier tot de esthetische logica van het veld, welke neerkomt op het idee dat schoonheid moet worden nagestreefd omwille van schoonheid en niet om iets anders. Het narratief van het natuurlijke model reproduceert dit idee en is daarom de meest legitieme manier om het werk in relatie tot het zelf uit te leggen. Maar tegelijkertijd bevinden natuurlijke modellen zich ook in de meest ingewikkelde positie, want vooral in het hogere segment van modellenwerk, waar de schoonheidsstandaarden extremer zijn, is het nagenoeg onmogelijk om hier op natuurlijke wijze, zonder enige inspanning, aan te voldoen.

DE VOORDELEN VAN DE PERIFERIE

Door rechtvaardigingen van werk in relatie tot het zelf te bestuderen, introduceer ik het zelf als een centraal en belangrijk element in culturele veldtheorie. Hieraan gerelateerd toont hoofdstuk 6 hoe een perifere veldpositie in de mode- en modellenwereld ook een specifieke ervaring van werk in relatie tot het zelf met zich mee brengt. De periferie, het ‘achterland’ van de mode- en modellenwereld, is een plek waar de kans op het behalen van groots succes als model klein is. Maar, hoewel bestaande studies de periferie afschilderen als een grimmige plek waar mensen van weg proberen te komen om het te gaan maken in het centrum, beargumenteer ik dat de periferie ook een plek is die wordt omarmd in plaats van ontvlucht. De arbeidsomstandigheden zijn er zo slecht nog niet, zeker in vergelijking met de grote modecentra van Parijs, Milaan of New York. Voor modellen zijn er dus goede redenen om in Amsterdam of in Warschau te blijven.

DE BELANGRIJKSTE CONCLUSIES

Hoofdstuk 7 presenteert de conclusies en beantwoordt daarmee de centrale vragen in dit proefschrift: wat houdt het nu precies in om een model te zijn; hoe ervaren modellen hun esthetische arbeid; en hoe rechtvaardigen zij de impact van hun werk op hun persoonlijke leven en op henzelf? De aandacht voor modellen in populaire media en de grote aantrekkingskracht van het beroep op jonge mensen zijn kenmerkend voor het (toenemende) belang van fysieke schoonheid in

westerse samenlevingen. Maar hoewel modellen in onze huidige maatschappij inderdaad op een voetstuk staan als ‘symbolische dragers van esthetisch kapitaal’, laat dit concluderende hoofdstuk vooral zien hoe de esthetische praktijken en arbeidsomstandigheden in het veld, de ervaring van het zelf voor modellen ingewikkeld maken. Dit proefschrift laat zien dat modellen hard, voortdurend, en soms zelf obsessief moeten werken om te voldoen aan nauwgedefinieerde en vaak hoge schoonheidsstandaarden. Modellen worden geacht er slank (of dun), jong en fris, lang, en vaak ook bleek (of wit) uit te zien. Deze esthetische standaarden weerspiegelen klasse-gebonden, raciale, gegenderde en leeftijdsgebonden normen, die tevens de basis vormen voor de hegemonische schoonheidsstandaarden zoals die vandaag de dag ook buiten de mode- en modellenwereld gelden. Volgens sociologen raken westerse samenlevingen in toenemende mate ‘geesthetiseerd’ – schoonheid weegt steeds zwaarder mee in hoe wij anderen en onszelf beoordelen, in het dagelijks leven, maar bijvoorbeeld ook op het werk. Het uiterlijk is daarmee een basis voor in- en uitsluiting en dus een bron van ongelijkheid geworden. Net als in de samenleving, werken schoonheidsstandaarden in de modellenindustrie in- en uitsluitend: er zijn heel veel mensen die geen model kunnen worden, ongeacht hoe veel esthetische arbeid ze verrichten.

Dit proefschrift laat zien dat schoonheidsstandaarden bijzonder moeilijk te behalen zijn in het high-end modellensegment, zoals in bijvoorbeeld Parijs. Hierdoor is de esthetische arbeid van high-end modellen vaak extra intensief en ingrijpend. Bovendien worden high-end modecentra gekenmerkt door een zogenaamde *winner-take-all*-hiërarchie: het meest prestigieuze deel van de industrie is overbevolkt met ambitieuze modellen, waarvan er slechts enkelen slagen. Deze alles-of-niets dynamiek verlaagt de kans op een carrière als geslaagd en succesvol model in het centrum van de mode dus aanzienlijk. Voor de meeste modellen in het centrum van het veld staan de ‘kosten’ nauwelijks in verhouding tot de voordelen die zij ondervinden van een modellencarrière als high-end of editorial model. Hun lichamelijke, maar ook emotionele en persoonlijke toewijding in hun werk staat in pijnlijk contrast met de vaak lage financiële opbrengst en de geringe waardering die ze ontvangen voor hun inspanningen. Dus, als we kunnen spreken van zoiets als een ‘esthetisch precariaat’, dan betreft dit vooral de modellen die werkzaam zijn in het high-end segment, in het centrum van de modellenindustrie. Het merendeel van de modellen hier ervaart onzekerheid over de hoeveelheid beschikbaar werk en over de hoogte van het inkomen. Daarnaast neemt hun esthetische arbeid intensieve en continue vormen aan, terwijl zij zich bevinden in een professioneel veld waar ‘je

best doen' een moreel taboe is. Al deze omstandigheden zorgen voor een aanzienlijke verwijdering van het zelf.